

Capítol dedicat a les «Escoles per a Educadors» del llibre *El Congrés de Cultura Catalana a Menorca (1975-1977)*. Nel Martí. Nova Editorial Moll, 2021.

Escola per a Educadors

Es van organitzar dues Escoles per a Educadors, el 1972 i el 1973, i es feren a l'escola Pius XII¹ primer i a l'escola de Sa Graduada després. L'equip de professorat de l'Escola de 1972 estava format per Anna Maria Roig, psicòloga escolar i una de les fundadores de Rosa Sensat, Eduard Mayans i Prats, de l'Escola de Mestres de Tarragona, Àngels Prat Pla, professora de didàctica de la llengua, i Adolf Almató, professor de matemàtiques i membre actiu de Rosa Sensat. En el programa formatiu de l'Escola també hi participaren Andreu Murillo, Joan Pons i Moll, Antoni Tudurí, Joan Febrer i Gabriel Janer i Manila, entre d'altres. Els mestres organitzadors d'aquella primera escola d'estiu menorquina van ser Catalina Humbert, Erme Mercadal, Carmita Lanzarotes i Joan Llabrés. En la convocatòria de 1972 hi van participar uns 60 mestres de Menorca, Mallorca, Eivissa i Formentera.

La segona Escola per a Educadors es va celebrar del 19 al 28 de juliol de 1973. Les sessions es van organitzar com a la primera Escola, amb una part pedagogicodidàctica (amb psicopedagogia, llenguatge, psicologia infantil i juvenil i coneixement del medi) i una altra d'expressió (plàstica, música, dansa, teatre..., aplicat a matèries com el llenguatge, les matemàtiques, etc.). Entre el professorat hi trobam Maria Antònia Pujol, Ramon Prats, Pilar Benejam, Jordi Pujol i l'equip d'expressió format per Sefa Arús, Carme Bernaus, Núria Segarra, Jaume Arnella, Núria Quadrada, Joan Serra i Montserrat Forasté. La pedagoga menorquina Pilar Benejam² donava els cursos de coneixement del medi. Aquest any hi va haver 20 inscrits, tot i que a les sessions s'hi afegien monitors, i pares i mares de Colònies.

---

1 L'escola Pius XII estava situada a la carretera de Sant Lluís en un edifici que anteriorment havia estat una clínica que portava el mateix nom.

2 Pilar Benejam i Arguimbau (Ciutadella, 1937). Geògrafa i pedagoga. Catedràtica del Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la UAB, des de 1972; ara jubilada. És membre de l'Associació de Mestres Rosa Sensat. Va tenir una participació molt activa en l'etapa constituent de la Universitat Autònoma de Barcelona i va ser redactora del Manifest de Bellaterra, per la qual cosa va rebre la Medalla de Bronze de la institució. Ha format part de diverses comissions per a la reforma de la formació del professorat a Catalunya i a Espanya. És experta en temes de revisió de la programació escolar en ciències socials i ha assessorat les administracions públiques en referència a tot el cicle formatiu. Des del 1994 és directora de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona. S'ha interessat en tots els aspectes relacionats amb la renovació pedagògica i la innovació didàctica i en la introducció en la docència de les diferents propostes epistemològiques de la geografia. Entre les seves publicacions hi trobam *La formación de maestros. Una propuesta alternativa* (1986), *Intercanvi. Geografia humana i econòmica del món actual* (1976), *Geografía e historia: educación secundaria*. (1995), *El mestre Joan Benejam i Vives* (2001), *Didáctica y construcción del conocimiento social en la escuela*. (2002), *Excursions i activitats a Primària i Secundària*. (2012), *Enric Lluch i Martín, la geografia, l'educació i el compromís cívic*. (2013).

Després d'un parèntesi de cinc anys, l'any 1978, amb la constitució del Sindicat Unitari de Treballadors d'Ensenyament de Menorca (STEM),³ es posà en marxa l'Escola d'Estiu per a Ensenyants amb els mateixos objectius, i la mateixa vinculació amb l'Associació Rosa Sensat, que l'Escola per a Educadors de Colònies d'Estiu. L'STEM va organitzar l'Escola d'Estiu per a Ensenyants fins l'any 1983, any que l'STEM comença el procés de transformació en l'STEI i es crea el Moviment de Renovació Pedagògica de Menorca (MRPM),⁴ que n'assumirà la titularitat.

L'Escola organitzada per l'STEM va seguir, com s'ha dit, amb el plantejament i posicionament pedagògic que Colònies d'Estiu, i així en deixa constància el primer nombre (dels quatre publicats) del butlletí d'ordre intern de l'Escola per a Ensenyants:

Aquesta experiència que s'ha acordat de nomenar Escola per a Ensenyants, no és ni pretén de ser presentada com una novetat. Per una banda és —i no ens amagam de fer-ho ben present— una còpia d'altres esforços realitzats des de fa molts anys des de Barcelona. Tampoc no cal dir que és un intent de to menor i sempre a la mesura d'allò que és l'illa de Menorca; una petita porció dins l'àrea cultural dels Països Catalans. No obstant això, l'Escola per a Ensenyants tampoc no és el primer intent dins el seu gènere a Menorca. És obligat dedicar un record a les Escoles d'Estiu organitzades per la ja veterana entitat menorquina Colònies d'Estiu. Ara és el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyança de Menorca qui ha repès la tasca, el camí de la qual va ser desbrossat en el seu dia i que ara, havent desaparegut certes circumstàncies, nosaltres n'hem recollit la torxa.

Andreu Murillo, com a mestre, va ser un impulsor i organitzador d'aquesta segona generació d'escoles per al professorat de l'STEM. Unes escoles vinculades a Rosa Sensat i compromeses amb el recobriment i amb la renovació pedagògica.

A la primera Escola d'Estiu per a Ensenyants, l'any 1978, hi va participar el professorat següent: Maria Antònia i Canals («La matemàtica dels 3 als 6 anys»), Carlota Alberola («Psicologia aplicada a la primera infància»), Antoni Obrador (Geologia), Andreu Murillo (Història de Menorca), Joan López i Casasnovas (Llengua) i Joan Pons i Moll (Cinema). Joan Pons i Moll va fer dues intervencions que diuen per títol «L'expressió cinematogràfica a l'escola» i «Com organitzarem cinefòrum infantil». Les persones i entitats del CCC van ser molt presents en aquesta primera escola de l'STEM. També hi va actuar el grup Traginada dijous dia 1 de setembre de 1978.

Però com es produeix la represa de les escoles de formació del professorat a Menorca? L'any 1966 es reprenien les escoles d'estiu Rosa Sensat a Barcelona, i molt prest ja hi

---

3 El Sindicat de Treballadors de l'Ensenyança de Menorca es va constituir dia 31 de gener de 1978 en el marc de la Llei d'Associacions del 24 de desembre de 1964. Per a la seva creació es va nomenar una Junta de Govern provisional formada per Ginés Ayala Ramón (president), Pilar Pons i Goñalons (secretària) i Maria Lluïsa Riutort i Gomila, Magdalena Subirats i Pons, Onofre Martí i Mir, Andreu Bosch i Mesquida i Pere Melis i Pons (vocals). L'any 1982 tenia 140 afiliats.

4 El MRPM es va constituir a finals de 1983. El 24 de juny es va crear la gestora de l'Associació Illenca per a la Renovació Educativa (Aire), signada per Onofre Martí (Menorca), i Pere Carrió i Villalonga, Miquel Perelló i Oliver, Magda Solanas i Mestre i Guillem Daviu i Vich (tots de Mallorca). No es va arribar a constituir, però els seus estatuts varen servir de base per a la creació del MRPM. El MRPM, en l'assemblea del 16 de març del 2016, va modificar els Estatuts per convertir-se en el Moviment Menorca Edu21.

trobam participació menorquina. L'any 1968⁵ hi assisteix Llúcia Sitges, Hermelinda Mercadal i Joana Maria Villalonga, i a l'any 1969 hi van assistir una vintena de mestres menorquins (així es relata a l'article «Unes paraules amb els menorquins» del Diari de l'escola d'estiu d'Alexandre Galí (Barcelona, 18 de juliol de 1969, p 2-3). A l'Escola de Barcelona de 1969 hi trobam un curs de Geografia General impartit pel menorquí Tomàs Vidal Bendito.⁶ Per la seva banda, Pilar Benejam havia començat a treballar amb l'Associació de Rosa Sensat l'any 1966 des d'on va participar activament en el disseny i organització de la primera escola de Barcelona. Recordem que tots dos, Pilar Benejam i Tomás Vidal i Bendito, serien després congressistes del CCC. Així, idò, els mestres menorquins que varen assistir a aquella escola són els que més tard iniciarien les escoles menorquines d'ensenyants els anys 1972 i 1973. Després d'un parèntesi i finalitzat el Congrés de Cultura Catalana, l'any 1978, l'STEM i el MRPM recuperarien les Escoles. No és una coincidència. Com a l'any 69, el 1976 i especialment el 1977 un important grup de mestres menorquins varen assistir a l'Escola d'Estiu Rosa Sensat, celebrada en el marc del CCC, animats pel Congrés i per la participació de la pedagoga menorquina Pilar Benejam. Aquell grup de mestres seria el nucli a partir del qual es constituïria l'STEM i les Escoles d'Estiu per a Ensenyants.

---

5 Aquesta escola es va celebrar a Patmos-Betània, amb el nom d'Escola d'Estiu Pompeu Fabra.

6 Tomàs Vidal i Bendito (Maó, 1941 - Palma, 2019). Catedràtic de Geografia Humana de la Universitat de Barcelona. Fou especialista en geografia agrària i de la població. Va dirigir l'Atles Socioeconòmic de Catalunya (1980-1981). Va ser fundador de l'Institut Menorquí d'Estudis, del qual va ser president del Consell Científic durant 16 anys. És coautor de l'Enciclopèdia de Menorca. Algunes de les seves obres són *Evolución de la agricultura y de la propiedad rural en Menorca* (1969), *La casa rural menorquina* (1972), «El paisatge rural de l'Illa de Menorca» (Revista de Geografia, 1998), *Notícia del primer atlas catalanobaleaar. L'Atles de les costes de Catalunya i de les Balears de Charles Pène* (2010).